

24/09/15

08.09

ВІДГУК

офіційного опонента В.А. Дороніна на дисертаційну роботу
Бугайова В.В. «Особливості проростання та зберігання насіння
малопоширених видів злакових багаторічних трав», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата с.-г. наук за спеціальністю
06.01.05 – селекція і насінництво

Насінництву сільськогосподарських культур завжди приділялася велика увага. Адже від якості насіння у великій мірі залежить майбутня продуктивність культури. Вивчення впливу абіотичних і біотичних чинників на урожайність і якість насіння зернових культур присвячено велика кількість наукових праць. Водночас вивченню якості насіння багаторічних злакових трав приділялося менше уваги. Саме цим питанням присвячена дана робота.

Найсуттєвіші результат досліджень. Здобувачем встановлено період післязбирального дозрівання насіння малопоширених видів злакових багаторічних трав; доведені зв'язки між господарською довговічністю та кількістю насіння, що знаходиться в стані органічного спокою та виявлено залежність життєздатності насіння малопоширених злакових трав та її мінливості в процесі зберігання залежно від гідротермічних умов у між фазний період: цвітіння – господарська стиглість.

Практичне значення. Отримані результати використані для розробки рекомендацій вирощування насіння багаторічних злакових трав, оптимізації зони їх промислового вирощування та визначення термінів зберігання насіння фондів, цінних колекцій і селекційних зразків в Інституті кормів та сільського господарства Поділля НААН.

Робота виконана згідно з державною науково - технічною програмою НААН «Кормовиробництво» на 2006-2010 рр., номер державної реєстрації 0106U009919 та ПНД «Кормові ресурси», номер державної реєстрації 0111U003043.

Результати досліджень, які були проведені в 2008–2014 рр., викладені в дисертації обсягом 158 сторінках комп'ютерного набору. Дисертація містить 20 таблиць, 40 рисунків, 16 додатків, список використаних джерел містить 218 найменування, у тому числі 66 латиницею. Текстова частина складається із вступу, 6 розділів, висновків та пропозицій виробництву.

Розділ 1 присвячений огляду наукової літератури за темою дисертації. У розділі розкрито біологічні особливості малопоширених злакових кормових культур, висвітлено чинники, які впливають на життєздатність насіння та його післязбиральний період дозрівання. Розкрито чинники, що впливають на втрату схожості насіння при його зберіганні та його довговічність залежно від генотипу, умов вирощування та умов зберігання насіння. На підставі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури зроблено висновок та поставлені завдання на вирішення, яких спрямована дана робота.

У розділі 2 наведена програма і методика досліджень, викладені ґрунтові, агротехнічні та метеорологічні умови проведення польових дослідів, дана характеристика сортів багаторічних злакових трав, що досліджувалися.

У розділі 3 – 5 розглядаються результати досліджень. Зокрема, у розділі 3 наводяться результати досліджень з впливу післязбирального дозрівання на схожість насіння, залежність тривалості спокою від видового складу та гідротермічних умов. Встановлено, що із збільшенням терміну зберігання різниця між схожістю насіння в установлений термін обліку і кінцевою датою зменшувалася. Експериментально доведено, що партії насіння видів рослин, які досліджували мають тривалий період післязбирального дозрівання і таке насіння може бути придатним для сівби лише через 10–120 діб після збирання. Згідно з чинним методом оцінки термін обліку лабораторної схожості насіння для цих видів рослин не придатний, оскільки не відтворюють фактичну схожість насіння. За результатами наведеними в рис. 3.1–3.10 та таблиць 3.1. і 3.2 зроблено перший висновок щодо тривалості термінів післязбирального дозрівання залежно від видового складу та висновок 3 про необхідність гармонізації методів аналізування з міжнародними. На підставі даних наведених

в табл. 3.3 та рис. 3.11–3.14 зроблено висновок про вплив гідротермічних умов на тривалість періоду спокою насіння.

У розділі 4 наведені дослідження з наукового обґрунтування термінів обліку енергії проростання і схожості насіння. Доведено, що для встановлення терміну обліку енергії проростання насіння цих культур доцільно використовувати формулу Г. Пітера. На підставі результатів викладених в табл. 4.1–4.2. та рис. 4.1–4.5 автором зроблено пропозицію щодо встановлення терміну обліку енергії проростання насіння. У підрозділах 4.2–4.3. висвітлено питання залежності життєздатності насіння від видового складу та погодних умов вирощування. За результатами досліджень викладених в рис. 4.6–4.8 зроблено висновок з впливу погодних умов в між фазний період (цвітіння – господарська цінність) на схожість насіння різних видів багаторічних трав.

У розділі 5 викладено результати досліджень з впливу чинників, які впливають на довговічність насіння та якість насіння упродовж його зберігання.

У розділі 5 наведено економічну ефективність зберігання фондів добазового насіння злакових багаторічних трав.

Зауваження до дисертаційної роботи.

1. Занадто великий вступ перед актуальністю і він не має прямого відношення до цієї роботи. Актуальність вибраної теми досліджень розкрито недостатньо.

2. У підрозділі 2.1. вміст рухомих форм фосфору та обмінного калію подано в мг на 100 г ґрунту, а необхідно подавати в мг на 1 кг ґрунту.

3. У підрозділі 2.2.2 детально описано методи аналізування насіння і зроблено посилання на ДСТУ 4138-2002. Достатньо було б лише зробити посилання на цей стандарт, не коментуючи його.

4. У підрозділі 2.2.3. «Методика польових досліджень» не вказано за якими методиками проводили обліки та фенологічні спостереження.

5. На початку розділів 3 та 4 зроблено огляд наукової літератури по одній сторінці. Це практикується в тому випадку, коли обсяги розділу 1 (огляд

літератури) перевищує допустимий (20% від загального обсягу роботи). В даному випадку розділ 1 становить лише 14% від загального обсягу, а допустимий – 23%. Тому, доцільно було б цей матеріал (огляд літератури) розмістити в розділі 1.

6. Назва рис. 3.15–3.19 невдала і де повна. На рисунках показано схожість насіння через певну добу після збирання, а біологія насіння це не лише схожість. Краще було б назвати «Схожість насіння залежно від терміну післязбирального його дозрівання»

7. На стор. 78 посилання в тексті на табл.4.2. зроблено після розміщення самої таблиці, а потрібно перед нею.

8. Розділ 5 присвячено дослідженню терміну зберігання насіння, що було одним з завдань роботи. В кінці розділу зроблено дев'ять висновків, а узагальнюючого висновку щодо вирішення цього завдання немає.

9. Зустрічаються невдалі вирази, в деяких таблицях (5.3–5.5, 6.1) і рисунках (5.1–5.6) відсутні роки досліджень, не повні назви таблиць (4.2, 5.3–5.5) і рисунків та ін..

Не зважаючи на вказані зауваження, робота заслуговує позитивної оцінки. Дисертація є завершеною науковою працею, структура та зміст її розділів у повній мірі висвітлюють проблему, на вирішення якої були спрямовані дослідження. За результатами досліджень здобувачем сформульовані наукові положення, зроблені висновки, розроблені рекомендації виробництву щодо вирощування насіння багаторічних злакових трав, визначення їх посівних якостей та його зберігання.. Наукові положення, викладені в дисертаційній роботі, мають наукову новизну і практичне значення.

Подану на рецензію дисертацію можна кваліфікувати як значний внесок у прикладну науку в галузі насінництва сільськогосподарських культур. Робота написана грамотно, легко читається.

Висновки та пропозиції виробництву зроблені на підставі експериментальних даних.

Експериментальний матеріал та висновки, наведені в авторефераті, ідентичні з дисертаційною роботою.

Наукові роботи: 5 опублікованих праць у фахових виданнях України і одна у зарубіжному виданні, які досить повно відображають зміст дисертації.

В цілому дисертаційна робота **Бугайова Віктора Васильовича «Особливості проростання та зберігання насіння малопоширених видів злакових багаторічних трав»**, відповідає вимогам ДАК МОН України щодо робіт даного рівня за паспортом спеціальності 06.01.05 – селекція та насінництво, а її автор заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.01.05 – селекція та насінництво.

Доктор сільськогосподарських наук, професор
завідувач лабораторією насінництва
та насіннєзнавства буряків і біоенергетичних
культур Інституту біоенергетичних культур і
цукрових буряків НААН

В.А. Доронін

16.10.2015 р.

Підпис В.А. Дороніна завіряю.
начальник відділу кадрів

Я.І. Філімонова